

САМООЗНАЧЕННЯ У МИСТЕЦЬКОМУ СЛОВІ: ЕТАПИ ТВОРЧОГО ШЛЯХУ МАРКА ВОВЧКА

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 27.
УДК 883.3 (09)-31

Левчик Надія. Самоозначення у мистецькому слові: етапи творчого шляху Марка Вовчка; 13 стор.; кількість бібліографічних джерел – 16; мова українська.

Анотація. Творчий шлях Марка Вовчка розглядається в контексті культурного оточення другої половини XIX – початку XX ст. Окреслено знакові для формування літературно-естетичних поглядів письменниці постаті: Оп. Маркович, Т.Шевченко, П.Куліш, В.Доманицький. Простежено еволюцію індивідуального стилю, зміну змісту і форми художніх творів Марка Вовчка.

Ключові слова: творчий шлях, визвольна ідея, просвітництво, романтизм, психологізм, доля людини, незалежність особистості.

Важливе значення для Марка Вовчка як письменниці мав контекст культурного оточення. У творчому житті Марка Вовчка та в процесі формування її літературно-естетичних поглядів є кілька знакових постатей і найперше це стосується Опанаса Марковича. Інтелегент-народолюбець, ревнитель української ідеї, ентузіаст фольклористичних та етнографічних студій, всебічно обдарована особистість – педагог, журналіст, видавець, композитор, співак, актор – він заохотив дівчину з дворянської родини до активної суспільної діяльності і праці на ниві національного й культурного відродження України.

Опанасу Марковичу Марія Вілінська, яка зросла в російськомовному середовищі, зобов'язана входженням у світ українського фольклору, історії, духовних первнів українського народу. Уже з перших листів Вілінської до Марковича довідуємося, що він радить їй розпочати збирання фольклорних матеріалів. Дівчина повідомляє, що записала дві старовинних пісні, одна з них – “Через леса, леса темные...” [3, с. 7]. Пісні, записані Марією, пізніше були опубліковані в збірнику Петра Киреєвського.

Захопила Марію Вілінську також ідея Оп. Марковича працювати разом на теренах української культури у руслі суспільнозначущих ідей просвітництва. Вона відкрила перед дівчиною перспективу утвердитись у житті не лише єдино можливим для тогочасної жінки шляхом вдалого заміжжя, а й реалізувати свої здібності, набути знань і досвіду для самостійної роботи. На цьому шляху Марії допомогли її вдумливість, допитливість, спостережливість, бажання пізнати світ, примножені усвідомленням себе частиною безмежного універсуму, природи [3, с. 8]. У листі до Марковича від 4/16 вересня 1850 р. шістнадцятирічна дівчина висловлює тверду впевненість, що готова, відчуває у собі сили здолати будь-які життєві негаразди [3, с. 8]. Дослідники небезпідставно вказували на “сильний, мужній, стриманий і незалежний характер, яким відзначалася Марія Олександрівна згодом” [16, с. 165]. Зауважимо, що бажання працювати самостійно, бути незалежною, заробляти собі на життя своєю працею стане основним світоглядним переконанням і потребою душі майбутньої письменниці [3, с. 197].

У січні 1851 р. Марія Вілінська по одруженні з Марковичем виїжджає в Україну. Три роки Марковичі живуть у Чернігові, де Марія записує українські народні пісні, прислів'я, приказки. У 1853 р. у пошуках кращих заробітків родина переїздить до Києва, де майбутня письменниця збирає етнографічні матеріали, записує розмови з уст селян, глибоше вивчає народну мову, побут.

У 1855 р. у зв'язку з призначенням О.Марковича вчителем географії Немирівської гімназії, Марковичі переїзять до Немирова. У немирівський період Марія Маркович досконало вивчає українську та польську мови, ознайомлюється з працями про історію України Д.Бантиша-Каменського, “Історією Русів”, і, найголовніше, розпочинає роботу над серією оповідань з народного життя. За порадою чоловіка Марія Маркович надсилає декілька оповідань Пантелеймонові Кулішу. Згодом письменниця прибирає собі псевдонім – Марко Вовчок.

Наприкінці 1857 р. за сприяння Куліша і з його захопленою передмовою вийшла друком перша книжка “Народних оповідань” Марка Вовчка, до якої уміщено такі твори: “Сестра”, “Козачка”, “Чумак”, “Одарка”, “Сон”, “Панська воля” (“Горпина”), “Викуп”, “Свекруха”, “Знай ляше” (“Отець Андрій”), “Максим Гримач”, “Данило Гурч”. “Народні оповідання” швидко здобули успіх і принесли письменниці визнання.

У 1859 р. Марковичі оселяються у Санкт-Петербурзі, де Марко Вовчок уперше зустрілася з Т.Шевченком. На згадку про цю подію Шевченко написав 25-річній письменниці вірш “Марку Вовчку” з підзаголовком “На пам'ять 24 січня 1859 р.”, а також подарував свій портрет, автограф поеми “Неофіти” та “Євангеліє”, яке він читав на засланні. Того ж року на сторінках журналу “Русская беседа” [10, с. 5–6] вперше був опублікований вірш Тараса Шевченка “Сон” (“На панщині пшеницю жала...”) з посвятою Марку Вовчку. Пізніше (1860 р.) Шевченко переслав Марії Олександрівні за кордон “Кобзар” з присвятою “Моїй єдиній доні Марусі Маркович – і рідний, і хрещений батько Тарас Шевченко”. Своєю безмежною батьківською добротою, підтримкою, любов'ю і шаною Т.Шевченко, як і Оп. Маркович, утвердив Марію Маркович не лише як авторку “Народних оповідань”, а й як письмен-

ницю взагалі. Таке ставлення найбільшого авторитета української літератури радувало, упевняло, надихало працювати далі. Вона пише найкращу свою повість “Інститутка” і присвячує її Шевченкові. Показово, що останній, прижиттєво опублікований, твір письменниці – казка “Чортова пригода”, теж присвячений Шевченкові.

Слід зазначити, що і Тарас Шевченко, і Марко Вовчок були одноставними у показі антигуманної, ворожої людині суті кріпосництва. У прозі письменниці, як і в поезії Т.Шевченка, злу гноблення і неволі протиставлено красу і велич духовних первнів українського народу, що характеризує Марка Вовчка як послідовницю Тараса Шевченка, його духовну доньку. Смерть Шевченка стала болісним ударом для письменниці, яка на той час перебувала за кордоном. “Я ні об чім думати не можу. Боже мій. Нема Шевченка. Се я тоді з ним навіки попрощалася... Тепер у мене душа болить і ніколи не побачу його!” – з сумом писала вона з Парижа до Опанаса Марковича [3, с. 80].

Знаковою постаттю на творчій шляху Марка Вовчка можна вважати і Пантелеймона Куліша. Відомий письменник, критик, видавець, він свого часу доклав чимало зусиль і праці до публікації творів письменниці, пропаганди її творчого доробку. На жаль, пізніше все це не завадило амбіційному Кулішеві змінити думку і з таким же запалом і заповзятістю перекреслити Марка Вовчка як письменницю. Сталося так, що зініційоване Пантелеймоном Кулішем у 1889 р. звинувачення Марка Вовчка у неавторстві (а лише співавторстві разом з Опанасом Марковичем) «Народних оповідань», яке він висловив у листі до історика української літератури Омеляна Огоновського, набуло ширення. Недарма під час підготовки саратовського видання творів письменниці знімає з повісті-казки “Кармелюк” присвяту – П.А.К. (тобто, “Пантелеймону Александровичу Кулішу”) [2]. Зауважимо, що незаслужена образа не завадила Марку Вовчку після смерті Пантелеймона Куліша в листі до редакції “Русских ведомостей” виступити у 1903 році на захист письменника як чільного працівника на теренах української культури. Вона підкреслювала, що Куліш “человек честный, страстный работник и из лучших сынов своего края” [3, с. 267].

Якщо П.Куліш ще допускав участь Марка Вовчка у написанні “Народних оповідань” як співавтора Опанаса Марковича, то Олена Пчілка, образившись, що Ом. Огоновський зарахував її до послідовників Марка Вовчка, у грубій, образливій формі заперечила участь Марка Вовчка у написанні творів українською мовою взагалі [6, с. 111]. Хоча такі заяви викликали заперечення у письменницькій громаді [7, с. 220], тинь підозри на літературне ім’я Марка Вовчка було кинуте знову і знову.

Розмова про неавторство Марка Вовчка у написанні «Народних оповідань» набула такого розголосу і постала так гостро, що Василь Доманицький становить собі за мету доказово, документально, працюючи з першоджерелами, з’ясувати це питання. У 1908 році у «Записках НТШ» (т. 84, кн.

4) була опублікована розвідка Доманицького «Авторство Марка Вовчка», у якій дослідник на матеріалах архіву покійної письменниці, зіставленні друкованих творів збірки «Народних оповідань» і рукописних варіантів текстів цих творів доводить авторство Марка Вовчка. Цій же темі присвячені статті Доманицького «Пам’яті Марка Вовчка», «Марія Олександрівна Маркович – авторка «Народних оповідань», «Марко Вовчок про Куліша» та ін. В усіх цих матеріалах віддається шана Марку Вовчку як славетній, талановитій письменниці, авторці «Народних оповідань», яка так багато зробила для розвою української літератури. У розвідці «Авторство Марка Вовчка» Доманицький підсумовує: «Справжнім автором, справжнім Марком Вовчком був не хто інший, як Марія Марковичка» [5, с. 175].

Творчість Марка Вовчка – вагомий внесок письменниці не лише в українську, а й російську та французьку літератури. Проте найповніше її талант, оригінальність і самобутність розкрилися саме у творах, присвячених життю України, що пояснюється, передусім, формуванням літературно-естетичних поглядів Марка Вовчка як письменниці на теренах власне української дійсності, української культури. Цьому сприяли також глибоке вивчення фольклору, добре знання народного побуту, звичаїв українського народу, унікальні здібності в опануванні мовою. Сучасники Марка Вовчка були подивовані не лише блискучим знанням народної мови і обставин життя українців, а й глибоким знанням психології, кодів душі українського народу.

Її “Народні оповідання” і повісті українською мовою стали віховою подією у процесі розвитку української прози 50–70-х років XIX ст., починаючи вже зі змін у нарративній структурі художнього тексту. Як зазначали і зазначають [11, с. 78] дослідники творчості Марка Вовчка, оповідач у творах письменниці є або персонажем, який безпосередньо бере участь у подіях, і, отже, творить сюжетно-композиційну структуру тексту, або ж виступає небезстороннім свідком того, що відбулося чи відбувається. Відмінність оповідача творів Марка Вовчка і оповідача з народу попередніх прозаїків (Г. Квітки-Основ’яненка, Є. Гребінки) в абсолютній, досконалій злитості його з голосом автора, без тіні дидактики, повчання. Безперечно, цьому сприяла феноменальна здатність Марка Вовчка до емпатії, тобто входження в систему ціннісних орієнтирів, світовідчуття іншого, глибоке знання фольклорних, народнописемних джерел, пласту народного мовлення, знання морально-етичних та соціально-психологічних параметрів життя народу.

“Народні оповідання” сприймаються як цілісний твір високої художньої вартості, модель реального життя. Це відзначив ще П.Куліш: “У д. Марка Вовчка кожне оповідання від початку до кінця становить собою гармонію у всіх частинах і найдрібніших деталях художнього твору. Все в нього живе, виразне, просте, як у дійсності, і все пов’язане між собою загальною ідеєю, яку автор не висловлює, але яка сама собою виражається в кожному факті” [9, с. 482].

Звертання до теми народного життя, емпатична позиція автора-розповідача, антикріпосницька, тираноборча інтенція художнього вислову є в творчості Марка Вовчка виявом світоглядно-естетичних тенденцій просвітництва. Провідне місце у творчій спадщині Марка Вовчка належить оповіданням з кріпацького життя. Серед інших творів письменниці їх вирізняє, насамперед, чіткий поділ персонажів на позитивні (селяни, кріпаки) та негативні (пани, кріпосники), і в цьому Марко Вовчок є послідовницею художньо-світоглядної концепції Тараса Шевченка, емоційно маркованої як “пани і люди”. Однак, не лише темою осуду кріпосництва здобула Марко Вовчок світове визнання талановитої письменниці. Свого часу, характеризуючи творчість Марка Вовчка, Іван Франко писав: “Ці оповідання прозвучали дуже виразно в епоху, коли письменники викривали страхіття кріпосництва і вимагали його скасування. Але й поза цією тенденцією, яка ніде набридливо не висувалася вперед, *дійсної вагомості оповіданням Марка Вовчка надають майстерні описи душевних і поетичних станів людини, особливо ж – її глибоке проникнення в таїни жіночої душі*” [15, с. 186] (виділення наше. – Н. Л.). Просвітницька художня парадигма творчості Марка Вовчка синтезується з концептуальною, визначальною для романтизму увагою до емоційно-психологічної сфери. Властива просвітництву опосередкованість художнього мислення суспільним ідеалам співмірна в просвітницько-романтичному синтезі прози Марка Вовчка з провідною світоглядною функцією ідеалу як феномену буття окремої особистості, характерною для романтизму. Суперечність ідеалу та дійсності постає у творах письменниці як на соціальному, так і на індивідуально-психологічному рівні. Особливо актуальною для творчої індивідуальності Марка Вовчка є визвольна ідея, спроектована просвітництвом на життя суспільства, а романтизмом – на утвердження духовної свободи особистості.

Художнє осмислення визвольної ідеї продовжує повість «Інститутка». На переконання Івана Франка, твір «належить до найкращих перел нашої літератури» [12, с. 354]. Як і більшість творів Марка Вовчка, повість побудована як оповідь від першої особи, що є особливістю творчої манери письменниці в цілому. Побудовою твору пояснюється його насиченість емоційно виразними характеристиками, оцінками персонажів.

Еволюція індивідуальної творчої манери письменниці, новаторські тенденції щодо змісту і форми засвідчені в оповіданні «Ледациця». Йому притаманна майстерність діалогічного мовлення, глибокі зміни в світогляді, переконаннях людини під впливом антигуманних соціальних обставин життя. Очевидною є також зміна кута зору на зображувану дійсність у бік поглиблення психологізму, відмінного від атрибутики психологізму оповідань Марка Вовчка 50-х років. Предметна описовість художнього зображення поступається місцем розкриттю психології характеру героїв.

Поглибленим психологізмом відзначається і повість «Три доли». У літературознавчій науці існує

два погляди на повість “Три доли”. Перший, коли психологізм твору видається дослідникам штучним, нарочитим з огляду на непридатність його у творі, де персонажами є селяни XIX ст. [1, с. 105]. Інший – з уст Ів. Франка, для якого духовність, інтелект, емоції людини з села другої половини XIX ст. не є чимсь неприродним. На його переконання, “Три доли” має менш соціальний, але дуже великий психологічний інтерес” [14, с. 30]. Порівнюючи повісті “Інститутка” і “Три доли” Марка Вовчка, І. Франко зауважує: “Три доли”, хоч нижче стоять під зглядом змісту, то зате під зглядом солодкозвучності і мелодійності мови належать, сказати б за Красінським, “do cudownosci naszego jezuka”. Що ж тикаєсь змісту, то хиби їх – якийсь містицизм і намагання малювати ідилію серед тяжких кріпацьких обставин” [12, с. 354].

Певні “недохопи” змісту, на які вказував І. Франко, пояснюються, найперше, відсутністю у письменниці, яка жила у той час за кордоном, живих вражень, спостережень за життям українського села, про що Марко Вовчок сама з гіркотою писала в одному з листів Опанасу Марковичу: “Вже ж я приїду не за пічкою сидіти та вареники їсти, а хочу – не їздити, – ходити з села у село. Так мені дуже бажалося поїхати туди у свіжому місяцю маю, тоді, як “під гору зелененько, по місяцю видненько, серденько!”. “Дуже, дуже багато є в мене роботи в голові моїй бідній, та здалека я не можу нічого робити” (виділ. наше – Н. Л.) [3, с. 116].

Таке становище, очевидно, змусило письменниці, пишучи українські твори за кордоном, зосередитись на обробці відомих їй фольклорних сюжетів. Вона звертається до історичної тематики, жанру казки і в 1862 р. розпочинає роботу над відомою повістю “Кармелюк”. Уперше твір був опублікований 1865 р. у збірці “Оповідання Марка Вовчка”, започаткувавши для української літератури жанр повісті-казки.

Світову славу принесла Марку Вовчку історична повість “Маруся”. Оригінал повісті українською мовою на сьогодні не знайдено, хоча у російській першопублікації зазначено, що це переклад з української мови. Українською мовою повість переклав В. Доманицький. Твір набув у Франції, яка переживала поразку у франко-пруській війні, великої популярності, витримав більше ста видань і донині належить до класики французької дитячої літератури.

Щодо російськомовних творів Марка Вовчка, то найперше слід відзначити “Рассказы из народного русского быта”, що були опубліковані в 1859 р. Після “Народних оповідань” це була друга книжка письменниці. Російська критика, особливо М. Добролюбов, високо оцінила збірку [4, с. 27–88]. За тематикою, проблематикою, оповідною манерою “Народні оповідання” і “Рассказы из народного русского быта” мають чимало спільного.

Доля людини – центральна тема “Народних оповідань” Марка Вовчка як і всієї творчості в цілому. На сторінках “Народних оповідань” і “Рассказов из народного русского быта” письменниці створила багатобарвну панораму розмаїтих характерів, си-

туації. Кожен твір написаний з позиції переконання, що деспотія, тиранія (політико-економічна, як кріпосницький лад, чи родинна, сімейна, особиста) є злом, неприйнятним для життя людської спільноти. Внутрішня свобода вибору індивіда заявлена у Марка Вовчка значно потужніше, ніж у героїв Квітки-Основ'яненка. Найвищий закон, що коригує їх вчинки і дії, це суд совісті, власних переконань, внутрішнього "я". Однак людина Марка Вовчка не повністю звільнена від приписів соціального буття. Особистість вільна у межах дії основних вимог християнської моралі, критеріїв людяності, гуманності. Переступ межі (особливо у посяганні на життя іншого) веде до трагедії, табу на омріяне життя ("Павло Чорнокрил", "Лимерівна", "Лихой человек").

Російськомовні повісті Марка Вовчка в цілому зосереджені на новій для творчості письменниці темі – житті дворянства, лише повість "Лихой человек" знову обернена до традиційного для Марка Вовчка об'єкту зображення – життя селян.

До устрою життя дворянства звернених і роман "Жили да были три сестры" (інша назва – "Три сестры"). Твір не лише розкривав духовно убоге життя дворянства старшого покоління, а, насамперед, глибоко зачіпав питання родинного деспотизму, вірності почуттям і зради, пошук "новими людьми" шляхів зміни суспільного ладу, проблеми добра і зла, бідності й багатства, любові і щастя в житті людини.

Якщо один із кращих романів Марка Вовчка російською мовою "Записки причетника", що постав на ґрунті спостережень письменниці української дійсності, коли вона жила в Немирові, був першим у постановці і художньому осмисленні низки актуальних питань суспільного життя, то роман "Живая душа" і повість "Теплое гнездышко" дають вторинне, у ракурсі власне російської літератури, художнє потрактування проблеми пошуку інтелігенцією шляхів зміни соціального устрою, служіння інтелігенції народу, характерної для світоглядно-естетичних тенденцій просвітництва. Для української літератури ці питання будуть ху-

дожньо осмислені пізніше у творчості Ів. Франка, Б.Грінченка та ін.

Як і у творчості Марка Вовчка в цілому, увага в "Живой душе" і "Теплом гнездышке" зосереджена на осмисленні місця і ролі жінки у суспільстві, її емансипації. Були також зачеплені питання відступництва, конформізму особистості. Що питання вірності проголошеним ідеалом були небайдужими і, можливо, десь у чомусь і дражливими з огляду на перипетії життєвого шляху Марка Вовчка, масмо свідчення самої письменниці у листі до Бориса Лобача-Жученка: "Я прожила весь свой век, идя по одной дороге и не свертывая в сторону. У меня могли быть ошибки, слабости, безобразия, как у большинства людей, но в главном я никогда не окверняла себя отступничеством" [3, с. 244]. Питання відступництва, зради інтелігенції справі служіння суспільнозначущим ідеалам, у цілому і власне національним, в українській літературі ставили ще Григорій Квітка-Основ'яненко, Тарас Шевченко, Пантелеймон Куліш і далі майже всі письменники XIX – початку XX ст., незмінно наголошуючи на потребі залишатись вірним справі життя за будь-яких обставин.

Однак не лише ідеологічна злободенність чи автобіографізм властиві творам Марка Вовчка, інакше вони не витримали б випробування часом і залишились лише фактом історико-літературного процесу даної епохи, мало цікавим для прийдешніх поколінь і ширшого загалу. Марко Вовчок зверталась до питань свободи, незалежності індивіда (в особистому, родинному, суспільному житті), емансипації жінки, питань демократії і гуманізму в цілому, що і на сьогодні є актуальними в житті людини.

Сергій Єфремов, високо поцінувавши твори письменниці, вказав на школу Марка Вовчка: "Чим був Шевченко в українській поезії, тобто величезним зразком форм і змісту пізнішим поетам, тим став Марко Вовчок для белетристів" [8, с. 407]. Сліди індивідуального стилю, творчої манери письменниці, ідейно-тематичний перегук можна знайти у творах Ю.Федьковича, І.Нечуя-Левицького, Пана-са Мирного, І.Франка, О.Кобилянської.

Література

1. Бойко В. Марко Вовчок / Володимир Бойко. – Лейпціг : Українська накладня, 1923. – 239 с.
2. Марко Вовчок. Полное собр. сочинений / Марко Вовчок. – Саратов : «Саратовский дневник», 1896. – Т. 2. – 405 с.
3. Вовчок Марко. Твори : у 7 т. / Марко Вовчок. – К. : Наук. думка, 1967. – Т. 7. – Кн. 2. – 422 с.
4. Добролюбов Н. Черты для характеристики русского простонародья / Николай Добролюбов // Современник. – 1860. – Кн. 9. – С. 27–88.
5. Доманицький В. З науково-творчої спадщини : Статті, рецензії, огляди, бібліографія : у 2 кн. / Василь Доманицький. – Черкаси : видавець Чабаненко Ю., 2010. – Кн. 2. – 410 с.
6. Зоря. – 1892. – Ч. 6.
7. Зоря. – 1892. – Ч. 11.
8. Єфремов С. Історія українського письменства / Сергій Єфремов. – К. : Феміна, 1995. – 688 с.
9. Куліш П. Твори : у 2 т. / Пантелеймон Куліш. – К. : Дніпро, 1989. – Т. 2. – 654 с.
10. Русская беседа. – 1859. – № 3.
11. Ткачук М. Наративні моделі українського письменства / Микола Ткачук. – Тернопіль : ТНПУ, Медобори, 2007. – 464 с.
12. Франко І. Zarysu ruchu literackiego rusinow // Франко І. Збір. творів : у 50 т. / Іван Франко. – К. : Наук. думка, 1980. – Т. 26. – 462 с.

13. Франко І. Марія Маркович (Марко Вовчок). Посмертна згадка // Франко І. Зібр.тв.: у 50 т. / Іван Франко. – К.: Наук. думка, 1982. – Т. 37. – 677 с.
14. Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. // Франко І. Зібр. творів : у 50 т. / Іван Франко. – К. : Наук. думка, 1984. – Т. 41. – 678 с.
15. Франко І. Українці // Франко І. Зібр. творів : у 50 т. / Іван Франко. – К. : Наук. думка, 1984. – Т. 41. – 678 с.
16. Шестидесятые годы : Материалы по истории литературы и общественному движению. – М. ; Л. : Изд-во АН СССР, 1940. – 488 с.

Надежда Левчик

**САМООПРЕДЕЛЕНИЕ В ХУДОЖЕСТВЕННОМ СЛОВЕ:
ЭТАПЫ ТВОРЧЕСКОГО ПУТИ МАРКА ВОВЧКА**

Аннотация. Творческий путь Марко Вовчок рассматривается в контексте культурного окружения второй половины XIX – начала XX ст. Очерчены знаковые для формирования литературно-эстетических взглядов писательницы личности: Аф. Маркович, Т.Шевченко, П.Кулиш, В.Доманицкий. Прослежена эволюция индивидуального стиля, изменение содержания и формы художественных произведений Марко Вовчок.

Ключевые слова: творческий путь, освободительная идея, просвещение, романтизм, психологизм, судьба человека, независимость индивида.

Nadya Levchik

**SELF-DETERMINATION IN THE ARTISTIC WORD:
THE STAGES OF CREATIVITY OF MARKO VOVCHOK**

Summary. Creativity of Marko Vovchok is considered in the context of cultural environment of the second half of the 19th – beginning of the 20th century. The following figures are considered important for the literary and aesthetic views of the author: A.Markovych, T.Shaevchenko, P.Kulish, V.Domanytskiy. The evolutions of the individual style, change of content and form of the works of Marko Vovchok have been analyzed.

Key words: creativity, deliberation idea, enlightenment, romanticism, psychological insight, destiny, independence of the individual.

Левчик Надія Володимирівна – кандидат філологічних наук, провідний науковий співробітник Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України.